

فصلنامه تاریخ اسلام

سال سوّم، بهار ۱۳۸۱، شماره مسلسل ۹، ص ۱۹۳-۲۰۶

تاریخ اسلام از منظر چند پایگاه اینترنتی

میرهادی حسینی*

مقدمه

دلیل اهمیت تحقیق در تاریخ اسلام، برای پژوهشگران غربی، نیازی به ارائه مدرک و استدلال فراوان ندارد. امروزه روابط میان دو فرهنگ اسلام و غرب، آنقدر اهمیت پیدا کرده که در بسیاری از دانشگاه‌های امریکا و اروپا، محققین فراوانی به امر پژوهش در تاریخ اسلام می‌پردازند. قرن بیست و یکم، عصر پشت سر نهادن انفجار اطلاعات است. بر اساس این تئوری، از این پس داشتن اطلاعات وسیع، مزیتی را دربر نخواهد داشت، زیرا ظهور فن‌آوری سریع ارتباطات (از جمله اینترنت) موانع اصلی برای کسب اطلاعات را از بین برده است. قرن بیست و یکم، عصر استفاده بهینه از اطلاعات موجود است و نه کسب آن.

در حالی که بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز مطالعاتی غرب، هزینه‌های هنگفتی را برای بخش تحقیق در تاریخ اسلام اختصاص داده‌اند، این سؤال که در مراکز علمی جهان اسلام، چه مراکزی متولی شناخت ماهیت تاریخ و فرهنگ غرب است؟، فرا

* عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت معلم تهران.

روی ما جلوه می‌کند.

این نوشتار با معرفی بعضی از مراکز مطالعاتی دانشگاهی در غرب که به نوعی در امر تاریخ اسلام فعال هستند، و آشنایی با آدرس‌های اینترنتی آنها، محققین و پژوهشگران کشورمان را با این برنامه‌ها، آشنا می‌سازد.

مطالعات تاریخ اسلام در دانشگاه North Park

در پایگاه اینترنتی دانشگاه North Park در امریکا، بخشی برای آشنایی با تاریخ اسلام در قرون اولیه وجود دارد. آدرس اینترنتی این دانشگاه چنین است.

<http://www.northpark.edu>

گروه تاریخ این دانشگاه، پژوهش‌هایی را در حوزه تاریخ اسلام و کشورهای اسلامی انجام می‌دهد. برای آشنایی با این گروه آموزشی، به آدرس زیر وارد شوید:

<http://campus.northpark.edu/history>

چنانچه قصد دارید با پژوهش‌های این گروه در زمینه تاریخ اسلام آشنا شوید، به آدرس زیر وارد شوید:

<http://campus.northpark.edu/history/WebChron/Islam/Islam.html>

در این صفحه با پیوندهای مهمی روبرو هستیم که به آنها اشاره می‌کنیم:

۱. پیوند The life of the prophet، مربوط به تاریخ زندگی پیامبر اسلام (۶۳۲-۵۷۰م) است. این مطالب، خلاصه زندگی پیامبر شامل تولد، هجرت و وفات ایشان را در بر می‌گیرد. کلیه مطالب این بخش که توسط دو محقق بنام‌های کاراگریمس^(۱) و ژانل کارلز گارد^(۲) نوشته شده، از چهار منبع اخذ شده که عبارتند از: الف) تمدن‌های جهان تألیف فیلیپ آدلر^(۳)

ب) انسان فرهیخته: محمد (ص) و سنت اسلامی، تألیف امیل در منگم^(۴)

ج) زندگی محمد (ص) تألیف آ. گولوم^(۵)

د) محمد (ص) در مکه تألیف موننگومری وات^(۶)

۲. پیوند orthodox caliphate (macca and medina) مربوط به تاریخ خلفای راشدین است (۶۶۱ - ۶۳۲ م). البته این بخش، بیش تر خلافت خلیفه دوم (۶۴۴ - ۶۳۴ م) را مد نظر قرار داده است. زیجادا لاسکین^(۷) به همراه کریستی روجاس^(۸) نویسنده این مطالب هستند. این دو محقق مطالب خود را از سه منبع ذیل اخذ کرده‌اند:

الف) فهرست آکسفوردی مذاهب جهان تألیف جان بوکر^(۹)

ب) دایرةالمعارف مختصر اسلامی از کریل گلاس^(۱۰)

ج) مقدمه‌ای به اسلام تألیف دیوید واینس^(۱۱)

۳. پیوند 750 - 661: Omayyad Caliphate (Damascus)، در زمینه تاریخ خلافت

بنی امیه است. (۷۵۰ - ۶۶۱ م). در این بخش با مطالب زیر روبرو هستیم:

الف) شهادت امام حسین (ع) در کربلا (۶۸۰ م): این قسمت ضمن معرفی مقام امام حسین (ع)، افکار و اندیشه‌های شیعه را نیز مطرح می‌سازد. مطالب این بخش که توسط آمی. ن. گروپ^(۱۲) تهیه شده از کتاب «مقدمه‌ای به اسلام شیعی»: تاریخ و دیدگاه‌های شیعه دوازده امامی، تألیف مومن^(۱۳) اخذ شده است.

ب) اهمیت بنای مسجد الاقصی برای مسلمانان، مسیحیان و یهودیان و اقدامات عبدالملک در سال ۶۹۱ م در بنای ساختمان گنبد قدیمی مسجد الاقصی.

این مطالب که توسط سارا استریل^(۱۴) تهیه شده، از منابع زیر اخذ گردیده است:

- مجله چهارم از کتاب «فهرست بین المللی اماکن تاریخی» تألیف ک. آ. برنی^(۱۵)

و رینگ ترودی^(۱۶)

- دایرةالمعارف مذهبی، جلد اول، تألیف میرچا الیاده^(۱۷)

- دایرةالمعارف مختصر اسلامی، تألیف کریل گلاس
- دایرةالمعارف سیاسی و مذهبی، تألیف روبرت وات نو^(۱۸)
- ج) تلاش مسلمانان برای فتح قسطنطنیه در سال‌های ۷۱۸م، تألیف هایلی هاستی^(۱۹) و جنی واترز^(۲۰)
۴. پیوند 750 - 1258: Abbasid Caliphate (Baghdad)، مربوط به تاریخ خلافت عباسی است. در این بخش با مطالب زیر آشنا می‌شویم:
- الف) نبرد رودخانه تالاس (Talas) در سال ۷۵۱م
- در این سال امپراتوری چین در زمان سلسله تانگ، در کنار رودخانه تالاس در منطقه ختن و فرغانه با ارتش اسلام درگیر شد، که منجر به پیروزی مسلمانان گشت.
- ب) جنگ‌های صلیبی: (از ۱۰۹۵ تا ۱۲۹۱ میلادی)
- مطالب این بخش توسط روبین تراوت من^(۲۱) و جان پیترسن^(۲۲) تهیه شده است.
۵. پیوند Omayyad emirate in Spain (Cordova)، مربوط به سلسله امویان اندلس است. در این صفحه با تأسیس حکومت امویان در کوردووا (قرطبه) و عبدالرحمن اول، آشنا می‌شویم.
۶. پیوند The ottoman Empire، ما را با تاریخ امپراتوری عثمانی (۱۹۱۸ - ۱۳۵۰م) آشنا می‌سازد. در این صفحه مقالات زیر قابل دریافت است:
- الف) فتح قسطنطنیه در ۱۴۵۳: این مقاله توسط دیوید. و. کلر^(۲۳) تهیه شده است.
- ب) نخستین جنگ بالکان در سال ۱۹۱۲ و ۱۹۱۳.

جنگ‌های صلیبی و تاریخ اسلام در دانشگاه Boise

در پایگاه اینترنتی دانشگاه ایالتی Boise در امریکا، سایتی برای آشنایی با تاریخ جنگ‌های صلیبی وجود دارد. آدرس زیر، ما را به پایگاه اصلی دانشگاه Boise متصل می‌کند:

<http://www.boisestate.edu>

چنانچه قصد دارید با مطالبی پیرامون جنگ‌های صلیبی در سایت این دانشگاه آشنا شوید، به آدرس زیر وارد شوید:

<http://Crusades.boisestate.edu/Contents.html>

در این پایگاه در ذیل عنوان The major Crusades، هفت پیوند، مربوط به جنگ‌های صلیبی اول تا هفتم وجود دارد. کلیک (زدن کلید سمت چپ ماوس) روی هر یک از این پیوندها ما را با تاریخ جنگ صلیبی مورد نظر آشنا می‌سازد. همچنین در ذیل عنوان General Histories during the crusades وضعیت اروپا، امپراتوری بیزانس، اسلام و بیت المقدس در طی جنگ‌های صلیبی بررسی شده است. در بخش جهان اسلام در ذیل عنوان Islam During the Crusades پیوندهای مهمی در ارتباط با پیامبر اسلام (ص)، اوایل اسلام، ترکان، نورالدین و دمشق، صلاح الدین ایوبی، صفویه، اسلام در قرن ۱۲ میلادی و یورش مغول را ملاحظه می‌کنید:

کالج دانشگاهی Western New England

در سایت کالج دانشگاهی Western New England، تاریخ جنگ‌های صلیبی بررسی شده است. برای مطالعه این مطالب به آدرس زیر وارد شوید:

<http://mars.acnet.wnec.edu/~gremp/courses/wc1/lectures/21>

[crusades.html](#)

مهمترین مطالب این پایگاه که نتیجه پژوهش دکتر گرهارد رِمپل^(۲۴) است، در زمینه چگونگی شروع جنگ‌های صلیبی می‌باشد. مولف معتقد است که:

[جنگ‌های صلیبی در مفهوم اولیه و محدود آن، با هدف لشکرکشی برای فتح و نگه داشتن سرزمین‌های مقدس، برای غرب در اواخر قرن یازدهم میلادی آغاز شد و در طی سال‌های باقی مانده قرون وسطی ادامه داشت. اما در یک مفهوم وسیع‌تر، جنگ‌های صلیبی، عوامل مهم دیگری را در بر می‌گیرد. این عوامل عبارتند از:

۱. باز پس‌گیری اسپانیا و سیسیل از دست مسلمانان
۲. توسعه جبهه مسیحیان در نواحی بالتیک
۳. اعزام مبلغان مسیحی برای تغییر دین مغولان و دیگر مردمان
۴. تلاش برای تغییر یا محدود کردن یهودیت درون اروپا، که نهایتاً منجر به بیرون راندن یهودیان از بیش‌تر قسمت‌های اروپا گردید.]

پایگاه جنگ‌های صلیبی قرون وسطی

پایگاه Medieval Crusades نیز ما را با تاریخ جنگ‌های صلیبی آشنا می‌سازد. آدرس این پایگاه چنین است:

<http://www.medievalcrusades.com>

در این سایت، ضمن بیان تاریخ شروع جنگ‌های صلیبی در زمان پاپ اوربان دوم (Pope urban II) وضعیت اروپا را در این زمان بررسی می‌کند. در همین پایگاه، با پیوندهای زیر روبرو هستیم:

۱. چگونگی شروع جنگ‌های صلیبی
۲. سلاطین بیت‌المقدس
۳. دشمنان سربازان صلیبی و....

تاریخ اسلام در پایگاه انگلیسی Ummah

پایگاه اینترنتی Ummah در انگلیس، در چند سال اخیر، تلاش‌های زیادی را برای معرفی اسلام اهل تسنن به عمل آورده است. از جمله بخش‌های قابل ذکر آن، پیمان نامه‌های پیامبر اسلام (ص) و همچنین پژوهشی پیرامون آخرین خلیفه امپراتوری عثمانی است. برای مطالعه ترجمه انگلیسی پیمان‌ها و نامه‌هایی که پیامبر به مهاجرین، قریش، مردم مدینه، حکومت‌ها و امپراتوران شرق و غرب نوشته، به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.ummah.org.uk/science/letters.htm>

در این سایت، مطالب زیر قابل دسترس است:

پیمان بنو ضمره - پیمان بنو جعفر - پیمان حدیبیه - پیمان بنی قریظه - پیمان نجران - پیمان ثقیف (طائف) - نامه به پادشاه حبشه - نامه به ابوسفیان - نامه به قیصر هراکلیوس - نامه به خسرو پرویز - نامه به هرمز - نامه به حاکم یمامه - نامه به پادشاه دمشق و حاکم بحرین - و....

همچنین برای مطالعه مقاله‌ای با عنوان «زندگی سلطان عبدالحمید دوم و سقوط خلافت» در این پایگاه به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.ummah.org.uk/sultan>

حکومت امویان در اندلس

تشکیل حکومت امویان در اسپانیا، جایگاه خاصی در تاریخ اروپا دارد. در سال‌های اخیر پایگاه‌های متعددی در اینترنت به معرفی جایگاه تاریخی امویان اندلس پرداخته‌اند. در این بخش به معرفی بعضی از این سایت‌ها می‌پردازیم:

پایگاه زیر حاوی تاریخ امویان اندلس و جانشینان آنان بویژه تصاویر اسکن (Scan) شده از سکه‌های دوره اسپانیای اسلامی را در خود نگه‌داری می‌کند:

<http://W3.nai.net/~jroberts/spain.htm>

آدرس زیر هم که یک پایگاه خصوصی است، در زمینه تاریخ اسلام در اسپانیا می‌باشد:

<http://www.geocities.com/Athens/Parthenon/6913/history-islam-spain.html>

در پایگاه اینترنتی دانشگاه مینسوتا در امریکا هم، می‌توان در این زمینه اطلاعاتی را به دست آورد. آدرس زیر حاوی بایگانی تصاویر بناهای تاریخی بویژه بناهای اسلامی اسپانیا در دوره اسلامی می‌باشد.

<http://www.mcad.edu/AICT/html/medieval/islamart.html>

کتاب «اسلام و مسیحیت در اسپانیا در قرون وسطی» تألیف توماس. ف. گلیک^(۲۵) روند شکل‌گیری و گسترش اسلام و چگونگی فروپاشی حکومت مسلمانان را در اسپانیا تشریح می‌کند برای مطالعه و دریافت متن کامل این کتاب که بخشی از سایت دانشگاه آرکانزاس مرکزی است، به آدرس زیر وارد شوید:

<http://libro.uca.edu/ics/main.html>

مقاله‌ای با عنوان «فتح اسپانیا بدست مسلمانان» که بخشی از کتاب «فتح اسپانیا» تألیف ابن عبدالحاکم، است و توسط John Harris Jones به انگلیسی ترجمه شده و هم اکنون توسط دانشگاه فوردهام در امریکا در سایت اینترنتی این دانشگاه قرار گرفته است. برای مطالعه این مقاله به آدرس زیر مراجعه کنید:

<http://www.fordham.edu/halsall/source/conqspain.html>

برای آشنایی با شهر قرطبه (Cordoba) و تاریخ این شهر در زمان فتح آن به دست

مسلمین به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.andalucia.com/cities/cordoba.htm>

همچنین آدرس زیر که بخشی از سایت دانشگاه ایالتی نیویورک است، ما را با تاریخ مسلمانان اسپانیا آشنا می‌سازد.

<http://www.nyu.edu/classes/peters/spain/index.html#ms>

تاریخ اسلام و انبیاء الهی در یک پایگاه کانادایی

یک پایگاه اینترنتی اسلامی در کشور کانادا اقدام به معرفی تاریخ اسلام و انبیاء الهی کرده است. برای آشنایی با تاریخ تمدن اسلامی در این پایگاه به آدرس زیر وارد شوید:

<http://members.shaw.ca/islam/civil.htm>

همچنین برای مطالعه چگونگی گسترش قلمرو اسلامی و روند توسعه اسلام (از محاصره بنی‌هاشم توسط قریش و جریان شعب ابی‌طالب و...) به پایگاه زیر وارد شوید:

<http://members.shaw.ca/islam/spread.htm>

آدرس زیر نیز، در همین پایگاه، ما را با تاریخ مخالفت با اسلام و دشمنی‌های قریش در شکنجه مسلمانان اولیه، نقشه آنان در ترور پیامبر و غیره آشنا می‌سازد:

<http://members.shaw.ca/islam/opposition.htm>

همچنین، آدرس زیر، اطلاعاتی را در مورد نخستین افرادی که به اسلام گرویدند (بویژه امام علی (ع)) ارائه می‌دهد:

<http://members.shaw.ca/islam/embraced.htm>

از طریق آدرس زیر می‌توان با زندگی و ازدواج پیامبر (ص) آشنا شد:

<http://members.shaw.ca/islam/birth.htm>

در همین پایگاه و از طریق آدرس زیر هم می توان، وقایع نگاری مختصر و نسبتاً کاملی را از تاریخ اسلام به دست آورد:

<http://members.shaw.ca/islam/chronological.htm>

تاریخ اسلام در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی

پایگاه دانشگاه کالیفرنیا جنوبی در امریکا، بخشی را به معرفی تاریخ اسلام اختصاص داده است. آدرس اینترنتی این دانشگاه چنین است:

<http://www.usc.edu>

آدرس زیر ما را با بخش تاریخ اسلام در این دانشگاه آشنا می سازد:

<http://www.usc.edu/dept/MSA/history/>

پس از ورود به این صفحه، پیوندهای زیر قابل توجه است:

۱. پیوند brief chronology، کاربران را با تاریخ مختصر اسلام آشنا می سازد.

۲. پیوند The Companions of the prophet (Saas)، مربوط به تاریخ زندگی صحابه پیامبر اسلام (ص) است. در میان این فهرست، اسامی شخصیت های زیر مشاهده می شود:

عبدالله بن عباس - عبدالله بن جهش - عبدالله بن مسعود - عبدالله بن عمر -
عبدالله بن ام مختوم - عبدالرحمن بن عوف - ابوایوب انصاری - ابوذر غفاری -
ابوهریره - ابوموسی اشعری - ابو عبیده بن جراح - عدی بن حاتم - عایشه - اسماء
بنت ابوبکر - حضرت فاطمه زهرا (س) و ...

تاریخ اسلام در پایگاه History Channel

پایگاه اینترنتی History Channel حاوی اطلاعات عمومی فراوانی در زمینه تاریخ جهان (از دوران باستان تا عصر حاضر) است. برای آشنایی با این پایگاه به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.historychannel.com>

سپس در ذیل عنوان Search By Timeline روی کادر ترکیبی Select Century کلیک کنید تا فهرستی از قرون تاریخی (از سال ۴۰۰ قبل از میلاد تا سال ۲۰۰۰ میلادی) آشکار شود با توجه به اینکه در این مقاله، موضوعات تاریخ اسلام مدنظر است، در ذیل، تنها به پیوندهای مربوط به تاریخ اسلام، اشاره می‌شود. لازم به ذکر است که با انتخاب هر یک از پیوندهای زیر، عناوین مهمترین وقایع تاریخی در آن قرن، آشکار خواهد شد. کاربران اینترنت می‌توانند با ورود به این پایگاه و کلیک بر روی عناوین زیر خط دار (Under line) توضیحات کامل تر را دریافت کنند.

۱. چنانچه مقطع زمانی ۶۹۹-۶۰۰ میلادی (قرن هفتم) را انتخاب کنید با وقایع مهم تاریخی این دوره آشنا می‌شوید. از جمله:

- ظهور دین اسلام، بعثت پیامبر اکرم (ص) و دعوت مردم به اسلام
- هجرت پیامبر اسلام (ص) از مکه به مدینه در ۶۲۲ میلادی
- بازگشت پیامبر اسلام (ص) از مدینه به مکه در ۶۲۹ میلادی
- اشاره به بعضی از محرّمات دین اسلام، مانند مصرف گوشت خوک و الکل
- وفات (شهادت) دختر پیامبر اسلام (ص)، تأسیس سلسله فاطمیان در شمال آفریقا که از ۹۰۹ تا ۱۱۷۱ میلادی حاکم بودند. حاکمان این سلسله از اعقاب دختر پیامبر (ص) می‌باشند.
- نبرد کربلا در ۶۸۰ میلادی و شهادت امام حسین (ع)
- نقش خلیفه عبدالملک در تکمیل بنای گنبد مسجد الاقصی در ۶۹۱م

- ضرب اولین سکه‌های عربی در ۶۹۵ میلادی
- حمله اعراب به شهر کارتاژ و پایان حکومت امپراتوری بیزانس بر شمال آفریقا
- ۲. مقطع زمانی ۸۹۹-۸۰۰ میلادی (قرن نهم) شامل:
 - در سال ۸۰۸ میلادی، ادریس از حکام عباسی، شهر فاس (Fez) را در مراکش بنیان نهاد. این شهر بعدها به صورت مرکز فرهنگی شمال آفریقا درآمد.
 - مرگ هارون الرشید، خلیفه عباسی در ۸۰۹ میلادی
 - ۳. قرن دهم میلادی شامل:
 - در سال ۹۵۰ میلادی، شهر قرطبه (Cordoba) در اسپانیا، مرکز فرهنگی اروپا است. این شهر اسلامی دارای کتابخانه‌ها و مدارس پزشکی است.
 - حکومت شیعیان فاطمی مصر، شهر قاهره (Cairo) را در ۹۶۹ میلادی بنیان نهادند.
 - ۴. قرن یازدهم میلادی شامل:
 - تألیف کتاب قانون توسط ابن سینا.
 - درگذشت هشام سوم، خلیفه قرطبه و پایان خلافت امویان.
 - ترکان سلجوقی به رهبری طغرل بیک، برای خارج کردن خلافت عباسی از دست آل بویه شیعی وارد بغداد شدند.
 - انتخاب مراکش به عنوان پایتخت سلاطین سلسله مرابطون.
 - در این سال‌ها، مدرسه پزشکی در سالرنو (Salerno) در ایتالیا تأسیس شد، در این مدرسه از متون یونانی، لاتین، یهودی و اسلامی استفاده می‌شود.
 - پیروزی قوای نظامی مرابطون در اسپانیا.
 - مسلمانان که سیسیلی را برای مدت ۱۳۰ سال در دست داشتند، از این منطقه بیرون رانده شدند.
 - پاپ اوربان دوم، مسیحیان را برای جنگ با مسلمانان (جنگ‌های صلیبی)

فرامی خواند.

تاریخ اسلام در پایگاه About

پایگاه اطلاع رسانی About، با هدف ارائه اطلاعات علمی و فرهنگی در اینترنت راه اندازی شده است. برای آشنایی با این پایگاه، به سایت زیر وارد شوید:

<http://about.com>

چنانچه قصد دارید با بخش تاریخ اسلام در این پایگاه آشنا شوید، لازم است مراحل زیر را دنبال کنید:

الف) پس از ورود به سایت اصلی این پایگاه، روی پیوند & Religion spirituality کلیک کنید.

ب) سپس روی پیوند islam کلیک کنید.

در این صفحه پیوندهایی را در ارتباط با موارد زیر مشاهده می کنید:

۱. وقایع نگاری مختصر از اسلام در طی قرون ششم تا بیستم میلادی
۲. آشنایی با منابع اینترنتی تاریخ اسلام در قرون اولیه، میانی و معاصر که در دانشگاه فورد هام (Ford ham) نگهداری می شود.
۳. جغرافیای جهان اسلام در قرون میانی
۴. مقالاتی در زمینه تاریخ اسلام مربوط به ظهور اسلام، اسلام در اسپانیا، جنگ های صلیبی و امپراتوری عثمانی
۵. مقالاتی در زمینه تاریخ میانه اسلام
۶. تاریخ مشارکت اسلام در توسعه علم از قرون هشتم تا چهاردهم میلادی که شامل معرفی دانشمندان اسلامی، ریاضی دانان و منجمین می گردد.
۷. تاریخ اسلام در امریکا
۸. تسامح در اسلام.

پی‌نوشت‌ها:

1. Karah I. Grimes	14. Sarah streyle
2. Janelle E. Carlsgaard	15. K. A. Berney
3. Philip J Adler	16. Ring Trudy
4. Emile Dermenghem	17. Mircea Eliade
5. A. Guillaume	18. Robert wuthnow
6. Watt montgomery	19. Hayley Hastey
7. Zijada Ijaskic	20. Jenny waters
8. Christy Rojas	21. Robin Traut man
9. John Bowker	22. John peterson
10. Cyril Glasse	23. David W. Koeller
11. David waines	24. Gerhard Rempel
12. Amy n. Grupp	25. Thomas F. Glich
13. Moojn momen	